

آموزش مبحث گیاهان با استفاده از اشعار و قصه‌های کودکان و تأثیر آن بر پیشرفت درسی دانش‌آموزان پسر پایه دوم ابتدایی شهر یزد

زهرا مهدیان^۱، راضیه راحتیان^۲، محبوبه امیری^۳

چکیده: استفاده از روش‌های فعال تدریس علوم و توجه به میل ذاتی کودکان به شعر و قصه، ذهن خلاق و تصویرسازی آنان، فضای صمیمی و مسرت‌بخش داستان همگی از مواردی هستند که باعث می‌شوند مفاهیم علوم نه تنها جذاب‌تر، بلکه عمیق‌تر و مفهومی‌تر شوند. هدف از اجرای این پژوهش، آموزش مبحث گیاهان با استفاده از اشعار و قصه‌های کودکان و تأثیر آن بر پیشرفت درسی دانش‌آموزان پسر پایه دوم ابتدایی شهر یزد بود. جامعه آماری این تحقیق دانش‌آموزان پایه دوم ابتدایی شهر یزد در سال تحصیلی ۹۷-۹۶ به تعداد ۲۸۵۰ نفر بود، که از بین آن تعداد با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، دو کلاس گروه کنترل و گواه به تعداد ۶۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب گردید. در این تحقیق از روش نیمه‌تجربی و طرح پس‌آزمون استفاده شده است، که متغیرها به‌وسیله پرسشنامه‌های محقق‌ساخته مورد آزمون قرار گرفتند. در پژوهش حاضر از نرم‌افزار SPSS و از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون T مستقل) برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که روش تدریس با استفاده از شعر و قصه در دانش‌آموزان تأثیر داشته و یادگیری در آن‌ها را افزایش می‌دهد و بی‌تردید می‌توان این روش را یکی از روش‌های مناسب تدریس مبحث گیاهان در پایه دوم ابتدایی در یادگیری درس علوم دانست.

کلیدواژه‌ها: قصه‌های کودکان، شعر، گیاهان، پیشرفت درسی.

Designing poetry and children's to study the topic of plants its effect on student's progress in secondary school mole students in Yazd

Zahra Mahdian, Razia Rahatian, Mahbouba Amiri

Received: 18 April 2023; Accepted: 16 May 2023

Abstract: Using active methods of teaching science and paying attention to children's innate desire for poetry and stories, their creative minds and imagery, the intimate and joyful atmosphere of the story are all things that make the concepts of science not only more attractive, but also deeper and more conceptual. The purpose of this research was to teach the topic of plants using children's poems and stories and its effect on the academic progress of second grade male students in Yazd city. The statistical population of this research was 2850 students of the second grade of elementary school in Yazd in the academic year of 1996-2017, out of which 60 people were selected as a sample by using cluster random sampling method. In this research, a semi-experimental method and a post-test design have been used. The variables were tested by researcher-made questionnaires. The present research was done using spss software and descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (independent t-test) were used for data analysis. The results of the research show that the teaching method using poems and stories has an effect on students and increases their learning and that this method can be considered one of the appropriate methods for teaching the topic of plants in the second grade of elementary school in learning science.

Keywords: children's stories, poetry, plants, learning progress.

sadra7232@gmail.com.

* تاریخ دریافت مقاله ۱۴۰۲/۰۱/۲۹ و تاریخ پذیرش آن ۱۴۰۲/۰۲/۲۶ می‌باشد

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، تکنولوژی آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، ایران

^۲ کارشناسی ارشد، تکنولوژی آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، ایران.

مقدمه

هدف نظام آموزشی آن است که با تربیت کردن دانش‌آموزانی توانمند، شهروندان و افرادی مفید تحویل جامعه دهد. بنابراین باید زمینه مناسب برای رشد و ارتقاء بینش علمی، اندیشه‌های آزاد و خلاق، مهارت حل مسئله و برخورد علمی با مسائل فراهم گردد. افزون بر این برنامه‌ها مدارس باید بر روش‌هایی متمرکز گردند که دانش‌آموزان به‌جای آموختن و به‌خاطر سپردن، قابلیت‌های چگونه آموختن را از طریق تفکر و برخورد منظم با مسائل و مشکلات یاد بگیرند، زیرا در چنین حالتی است که دانش رشد می‌کند و فراگیر احساس مفید بودن می‌کند. برای تحقق چنین اهدافی بررسی وضعیت موجود و به‌کارگیری روش‌های فعال تدریس بسیار مهم است. زیرا با بررسی وضعیت موجود و به‌کارگیری روش‌های جدید، عوامل اثرگذار بهتر مشخص می‌شوند و اصلاحات بهتر و آسان‌تر صورت می‌گیرد (سیف، ۱۴۰۱). امروزه شیوه‌های جدید و فعال در یادگیری نقش اساسی بر عهده دارند، اما این شیوه‌ها باید به‌گونه‌ای به کار گرفته شوند که دانش‌آموزان به‌جای ذخیره‌سازی اصول و مطالب علمی درگیر مسائل اصلی زندگی گردند. مسائلی را که با زندگی واقعی آن‌ها مرتبط باشد یاد بگیرند، زیرا روش‌های ابتکاری منطبق با زندگی، موقعیت آموزشی را جذاب‌تر و رغبت و تلاش فراگیران را در یادگیری افزون‌تر می‌کند (میرزا، ۲، ۱۳۹۵).

روش شعرخوانی و قصه‌گویی از دیرباز به‌عنوان ابزاری برای انتقال فرهنگ، عادات، تجربیات و تاریخ از نسلی به نسل دیگر مورد توجه قرار داشته است. باوجود پیشرفت تکنولوژی و ازدیاد روزافزون وسایل ارتباطی، شعرخوانی و قصه‌گویی همچنان نقش بسیار مهمی در بیان مسائل آموزشی دارد. شعرخوانی و قصه‌گویی نه‌تنها برای کودکان که برای بزرگسالان نیز جذاب و دلپذیر است. ازاین‌روست که بسیاری از بزرگان علم و اخلاق و ادب مطالب آموخته خود را از طریق شعرخوانی و داستان‌های پندآموز به سایرین منتقل کرده‌اند. کودکان به دلیل ذهن خلاق و تصویرساز خود به شعر و داستان علاقه زیادی نشان می‌دهند (جوکار و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین به دلیل ارتباط نزدیک داستان با عواطف و احساسات کودکان، شعر و قصه‌گویی می‌تواند نقش بسزایی در پیش‌برد اهداف آموزشی داشته باشد و آموزش‌وپرورش و معلمان مدارس موظف‌اند به این امر دقت ویژه داشته باشند و از این ابزار مفید نهایت استفاده را در امر تعلیم و تربیت ببرند (دهستانی اردکانی، ۱۳۸۹). در حال حاضر یکی از مشکلات یادگیری درس علوم در کلاس‌ها، به‌کارگیری روش‌های آموزش غیرمؤثر و سنتی است. روش‌های سنتی جوابگوی نیازهای فراگیر نیست، زیرا با به‌کارگیری این روش‌ها، دستیابی به مهارت به‌کارگیری اطلاعات، مشارکت و همکاری و تفاهم با یکدیگر میسر نیست. در نتیجه فراگیران لذت ناشی از علم را نمی‌فهمند و مدرسه برایشان خسته‌کننده و ناخوشایند است. یکی از راه‌حل‌های برخورد با چنین مشکلاتی پیاده کردن شیوه‌های جدید در آموزش و تدریس است. درس علوم به سبب کاربرد عملی‌اش در زندگی و صنعت به روش‌های ارائه خلاق نیازمند است. روش‌های جدید و خلاق به‌نوبه خود می‌تواند نیروهای بالقوه کودکان را

² Mears

به سطح عملی بکشاند و معلم و مدرسه را نسبت به توانمندی‌های جستجوگرانه و خلاق کودکان حساس کند. برای سمت‌وسو دادن مدارس به‌سوی بهره‌گیری از الگوهای جدید، باید فرهنگ استفاده از آن الگو در فضای مدرسه حاکم شود و تفکر و بازسازی و تجربه‌آموزی جانشین شیوه‌های سنتی گردد (اسمیت و هولفیش، ۳، ۱۳۸۹).

یکی از روش‌های نوین در آموزش و یادگیری، استفاده از روش شعر و قصه برای کودکان است. در این خصوص بسیاری بر این باورند که قصه‌ها، ساختار قدرتمندی برای سازمان‌دهی و انتقال اطلاعات و نیز ایجاد معنا در زندگی و محیط دارند و داستان‌سرایی به دانش‌آموزان انگیزه می‌دهد تا به رویکردهای خود برای حل مسئله بیندیشند و در کشف گره‌های مبهم داستان سهیم شوند و از این طریق میزان یادگیری در آنها ارتقا می‌یابد (رزبان و همکاران، ۱۳۹۷). متخصصان آموزش و پرورش دو هدف متمایز را برای قصه‌گویی کودکان مطرح کرده‌اند، هدف نخست کارکرد اطلاعاتی قصه‌گویی در ارائه‌ی بخشی از دانش درباره‌ی جهان و فرهنگ است و هدف دوم کارکرد انتقالی در آموزش و یاد دادن است که شیوه‌های تفکر و عمل را به افراد می‌آموزد و کمک می‌کند تا کودک با شخصیت‌های مورد علاقه‌ی خود همانندسازی کند و از آنها الگوبرداری و از رفتارها و ویژگی‌های آنها نقش‌پذیرد و سطح یادگیری ارتقا یابد (بهمنی، ۱۴۰۱).

بر اساس آنچه مطرح شد، در این پژوهش به بررسی «آموزش مبحث گیاهان با استفاده از اشعار و قصه‌های کودکان و تأثیر آن بر پیشرفت درسی دانش‌آموزان پسر پایه دوم ابتدایی شهر یزد» پرداخته می‌شود. با توجه به اینکه درس علوم دوره دوم ابتدایی از مباحثی است که باید به شیوه‌های جذاب و فعال برای دانش‌آموزان تدریس شود، و غیر از این دانش‌آموزان در یادگیری این درس مشکلات بسیاری دارند و به‌خصوص مشکلاتی که در مبحث گیاهان به‌وفور دیده می‌شود، این مبحث از کتاب علوم برای این تحقیق انتخاب شد.

پیشینه تحقیق

جوکار و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی «نقش قصه در یادگیری کودکان و دانش‌آموزان» پرداخته‌اند، یافته‌های این پژوهش نشان داده است که، از میان انواع روش تدریس، روش قصه‌گویی بیش از سایر مسائل تربیتی در رفتار کودک موثر است، ارزش قصه‌گویی مانند یک شکل ادبی در میان سایر دروس ادبیات به آسانی قابل تشخیص است و می‌توان آن را به عنوان راهی برای گسترش رشد زبان و وسعت دادن گنجینه واژگان کودکان از طریق ارتباط متقابل با قصه‌گو و با قصه به‌شمار آورد. بهمنی (۱۴۰۱) نیز در مطالعه خود به بررسی «تأثیر روش تدریس قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی» پرداخته است. نتایج نشان داد، نمره میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در پیش‌آزمون ۱۵/۹ بود که در پس‌آزمون به ۱۸/۳ افزایش یافته است و این افزایش از نظر آماری نیز معنادار می‌باشد. در واقع بین دانش‌آموزانی که با روش مبتنی بر روش تدریس قصه‌گویی آموزش دیده‌اند با دانش‌آموزانی که این آموزش را

³ Smith & Hullfish

ندیده اند در میزان پیشرفت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. یافته های پژوهش اسعدی و همکاران (۱۴۰۰) نیز در خصوص تاثیر روش قصه گویی بر عملکرد تحصیلی نشان داده است که، آموزش به روش قصه گویی بر فرسودگی تحصیلی و تئیدگی تحصیلی دانش آموزان اثربخشی دارد. باقری نیا (۱۴۰۰) نیز به بررسی «تاثیر روش قصه گویی بر افزایش پیشرفت تحصیلی در کودکان دبستانی شهر ایوان» پرداخته است و نتایج این مطالعه نیز نشان داد که، روش قصه گویی، باعث افزایش پیشرفت تحصیلی در کودکان دبستانی شده است. یافته های تحقیق کارگران بافقی و فرجامی (۱۴۰۰) نیز نشان داده است که، روش قصه گویی و شعر بر عملکرد تحصیلی درس فارسی دانش آموزان پایه اول ابتدایی شهرستان بافق تاثیرگذار بوده است. یافته های پژوهش دوروباف و مدرسی سزیزدی (۱۳۹۹) نیز در همین راستا نشان داده است که، تدریس ریاضی به شیوه قصه بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر داشته است. همچنین، روش تدریس طراحی شده به شیوه قصه باعث بهبود انگیزش درونی دانش آموزان شده است. همچنین، یافته های تحقیق قدم پور و همکاران (۱۳۹۹) نیز نشان داده است که، آموزش به شیوه قصه گویی می تواند موجب بهبود سازگاری تحصیلی، اجتماعی و هیجانی دانش آموزان شود. یافته های پژوهش کمالی و مزارزائی (۱۳۹۸) نیز نشان داد که، موانع پیشرفت تحصیلی کودکان را با استفاده از روش قصه گویی تغییر داد و با استفاده از این روش آموزش به کودکان می توان بسیاری از مشکلات ناشی از پیشرفت تحصیلی را که منجر به سایر مشکلات خواهد شد از بین برد یا حداقل کاهش داد. احمدی و عباسیان (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی تاثیر قصه گویی بر پیشرفت سواد خواندن دانش آموزان پرداخته اند و نتایج نشان داده است که، روش قصه گویی در پیشرفت درسی دانش آموزان در دروس فارسی، علوم و هدیه های آسمانی موثر است. پژوهشی توسط علی اکبری (۱۳۹۳) تحت عنوان اثربخشی شعرهای کودکانه و قصه گویی بر مؤلفه های هوش اخلاقی کودکان دختر پیش دبستانی در شهر اصفهان انجام شده است، نتایج آزمون تحلیل کواریانس نشان داد که بین دو گروه از لحاظ متغیرهای همدلی، وجدان، احترام و بردباری تفاوت معناداری وجود دارد. از این رو می توان از شعرهای کودکانه و قصه گویی به عنوان یک روش آموزشی غیرمستقیم و متناسب با دنیای کودکی، به صورت آزاد با روش های از پیش تعیین شده هوش اخلاقی را در کودکان افزایش داد. پژوهشی توسط رادبخش (۱۳۹۲) تحت عنوان مقایسه اثربخشی بازی و قصه گویی بر افزایش میزان خلاقیت دانش آموزان در شهر سمنان انجام شد، نتایج نشان داد که استفاده از روش بازی و قصه گویی به طور معناداری باعث افزایش خلاقیت در هر چهار مؤلفه آن در گروه های بازی و قصه گویی شد و استفاده از روش های بازی و قصه گویی، با از بین بردن موانع خلاقیت، سکون فکری و کمک به حل مسائل با روندی لذت بخش و سرگرم کننده موجب افزایش خلاقیت دانش آموزان می شود. به همین دلیل دانش آموزانی که در جلسات بازی و قصه گویی حضور یابند در یافتن راه حل های اصیل و جدید برای مسائل موفق تر هستند. پژوهشی توسط روشن چلسی (۱۳۹۲) تحت عنوان بررسی تاثیر قصه گویی مبتنی بر آموزش مهارت های اجتماعی بر بهبود مهارت های اجتماعی و مشکلات رفتاری دانش آموزان پسر ۸-۱۰ مبتلا به اختلال رفتار مقابله ای و بی اعتنائی در شهر گرگان انجام شده است. تحلیل داده ها نشان داد که گروه آزمایش افزایش معناداری در خورده مقیاس های همکاری ابراز خود، مهر خود و نمره

کل مهارت‌های اجتماعی نشان داد و مداخله آموزشی مؤثر بوده است. مطالعه‌ای توسط همایی (۱۳۸۸) تحت عنوان تأثیر قصه‌گویی بر سازگاری کودکان انجام شده است. نتایج نشان داد بین قصه‌گویی بر ۶ بعد سازگاری کودکان (احترام به دیگران، ابراز علاقه و مهربانی، شرکت در کار گروهی، ارتباط اجتماعی، کنترل مؤثر خشم، رعایت حقوق دیگران ابراز علاقه و مهربانی) تأثیر داشته است. پژوهشی توسط ذکریایی (۱۳۸۷) تحت عنوان بررسی اثر اجرای برنامه درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی و نمایش بر یادگیری دانش‌آموزان دختر پایه چهارم منطقه ۵ تهران در سال ۸۷ انجام شده است. نتایج این مطالعه نشان داد اجرای برنامه‌های درسی با بهره‌گیری از قصه‌گویی و نمایش خلاق سبب افزایش نمره سیالی (روانی) نمره بسط، نمره ابتکار، نمره انعطاف و خلاقیت دانش‌آموزان می‌شود.

نتایج حاصل از پژوهش اردوغان^۴ (۲۰۲۱) نشان داده است که، استفاده از روش قصه‌گویی بر عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بسزایی دارد و باید بیش از پیش به این رویکرد توجه نمود. یافته‌های تحقیق سهین و کوبان^۵ (۲۰۲۰) در خصوص اثرات به کارگیری روش قصه‌گویی بر یادگیری دانش‌آموزان در یک مطالعه تجربی نشان داده است که این روش باعث پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. آگوستا^۶ (۲۰۱۸) در پژوهش خود نشان داد که قصه‌گویی و شعر مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی، افزایش معناداری در خرده‌مقیاس‌های همکاری، کسب مهارت‌های اجتماعی مطلوب، ابراز خود، جرات ورزی، مهار خود را به همراه دارد و روش مناسبی برای آموزش کودکان می‌باشد. مارکوس گابریل^۷ (۲۰۱۲) در پژوهشی نشان داد آموزش مهارت‌های زندگی به روش شعرهای کودکان به قصه‌گویی بر میزان کم‌رویی دانش‌آموزان دوره‌ی دبستان مؤثر می‌باشد. همچنین شعرهای کودکان و قصه‌گویی به‌عنوان یک استراتژی قابل قبول برای آموزش در نظر گرفته می‌شود، زیرا در این آموزش‌ها عدم قضاوت و همچنین به اشتراک گذاشتن موضوعات مطرح است. از سوی دیگر پژوهش‌ها نشان داده است که آموزش مهارت‌های زندگی به شیوه قصه‌گویی باعث ترویج و بحث و تبادل نظر در بین افراد می‌شود. بانک^۸ (۲۰۱۱) نشان داد برای ارتقاء مهارت‌های اجتماعی کودکان می‌توان از برنامه‌های قصه‌گویی استفاده بیشتری برد؛ در قصه‌گویی کودک کاملاً با شخصیت‌ها و حوادث داستان همراه می‌شود و آن‌ها را با دیگر واقعیت‌های زندگی روزمره خود همسان می‌پندارد. سان سوستی^۹ (۲۰۱۰) مهارت‌ها یک

⁴ Erdogan

⁵ Sahin, and Coban

⁶ Agosta

⁷ Marcos Gabriel

⁸ Bank

⁹ Sensosti

ضرورت است و آموزه‌ها و پندها در خلال شعر و قصه به‌خوبی برای کودک قابل‌فهم و معنادار می‌شود پژوهش فوق‌اثربخشی شعر و قصه‌گویی در کاهش مشکلات رفتاری و افزایش رفتارهای مثبت در کودکان را نشان داد. واتنز^{۱۰} (۲۰۰۸) در پژوهش خود نشان داد از طریق قصه می‌توان، مهارت‌های اجتماعی را به کودکان مبتلا به اختلالات نافرمانی مقابله‌ای به‌خوبی آموزش داد. در این شیوه، مهارت‌هایی که کودک برای برخورد مناسب در موقعیت‌های گوناگون اجتماعی لازم دارد، در محتوا و فرایند مجموعه‌ای از قصه‌ها گنجانده و به کودک ارائه شد، همچنین پژوهش فوق‌اثربخشی قصه و قصه‌گویی در کاهش مشکلات رفتاری و افزایش، رفتارهای مثبت در کودکان را نشان داد. مار^{۱۱} (۲۰۰۷) در مطالعه خود نشان داد شیوه، مهارت‌هایی که کودک برای خود مناسب در موقعیت‌های گوناگون اجتماعی لازم دارد، در محتوا و فرایند مجموعه‌ای از قصه‌ها گنجانده و به کودک اراده می‌شود و روش مناسبی می‌باشد و موجب کاهش اختلالات و رفتارهای نامناسب شده و افزایش رفتارهای مثبت را در کودکان نشان داد

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر، از نوع پژوهش‌های کاربردی بود و به‌صورت نیمه تجربی انجام شده است. جامعه آماری شامل تمام دانش‌آموزان پسر پایه‌دوم ابتدایی مدارس شهر یزد در سال تحصیلی ۹۷-۹۶ به تعداد ۲۸۵۰ نفر بودند. از آنجایی که تدوین چارچوب برای نمونه‌گیری از همه واحدهای شمارش برای تمام جامعه عملی و امکان‌پذیر نبود، به روش نمونه‌گیری تصادفی، یک کلاس به تعداد ۳۰ نفر به‌عنوان نمونه گروه آزمایشی و یک کلاس به تعداد ۳۰ نفر به‌عنوان گروه کنترل انتخاب گردید. اطلاعات موردنیاز با استفاده از متون و کتب و جستجو در سایت‌های مختلف و معتبر علمی اطلاعات موردنظر فیش‌برداری و جمع‌آوری گردید، سپس آموزش در گروه موردنظر با استفاده از روش تدریس فعال (شعر و قصه) انجام و در گروه کنترل به همان شیوه معمول و سنتی تدریس ارائه گردید بعد از آخرین جلسه آموزش پرسشنامه (سؤالات تنظیمی از درس علوم دوم بخش گیاهان) بین دو کلاس توزیع و توسط دانش‌آموزان تکمیل گردید. در این پژوهش برای بررسی پیشرفت درسی علوم از پرسشنامه‌های محقق ساخته استفاده شد. مقیاس بر اساس سؤالات درس علوم (بخش گیاهان) طراحی شده و روایی آن توسط ۵ نفر از متخصصین مربوط تأیید و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ، ۷۶ درصد به دست آمد و به تأیید رسید. در این پژوهش برای آموزش مفهوم گیاهان از روش تدریس شعر و قصه‌گویی استفاده گردید، به این شرح:

¹⁰ Wetts

¹¹ Marr

جدول ۱: خلاصه برنامه آموزشی جهت هر جلسه

آموزش‌ها	جلسات
برنامه‌ها و بیان انتظارات و مقررات - بیان اهمیت و ضرورت شیوه تدریس شعر و قصه‌گویی	جلسه اول شنبه:
شروع آموزش میوه‌ها و دانه‌های گیاهان با شعر و نشان عینی دانه و میوه	جلسه دوم سه‌شنبه:
آموزش مهم‌ترین کار دانه و توضیح آن به روش شعر و قصه‌گویی	جلسه سوم شنبه:
آموزش مراحل رشد دانه به روش شعر و قصه‌گویی	جلسه چهارم سه‌شنبه:
آموزش روش پرورش گیاهان به روش شعر و قصه‌گویی	جلسه پنجم شنبه:
تکمیل پرسشنامه از دو گروه (پس‌آزمون) - بعد از آخرین جلسه	جلسه ششم سه‌شنبه:

با توجه به شرحی که در بخش نمونه‌گیری ارائه شد، برای هر دو گروه آزمایش و گواه تعداد ۵ جلسه آموزشی ۴۵ دقیقه‌ای در مدت سه هفته اجرا شد. بعد از آخرین روز جلسه آموزشی، پرسشنامه (سؤالات تنظیمی) توسط هر دو گروه آزمایش و گواه تکمیل گردید. در دوره‌ی آموزشی، در گروه آزمایش با استفاده از روش تدریس شعر و قصه‌گویی بخش گیاهان کتاب علوم دوم تدریس گردید و گروه گواه به همان صورت سنتی آموزش داده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS صورت گرفته است و از آزمون تی مستقل برای تحلیل فرضیه پژوهش استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

تجزیه و تحلیل داده‌ها برای بررسی صحت و سقم فرضیات برای هر نوع پژوهش از اهمیت خاصی برخوردار است. امروزه در بیشتر پژوهش‌هایی که متکی بر اطلاعات جمع‌آوری شده از موضوع مورد پژوهش می‌باشد؛ تجزیه و تحلیل اطلاعات از اصلی‌ترین و مهم‌ترین بخش‌های پژوهش محسوب می‌شود. داده‌های خام با استفاده از فنون آماری مورد تجزیه تحلیل قرار می‌گیرند و پس از پردازش به شکل اطلاعات در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرند.

فرضیه اصلی: استفاده از روش شعرخوانی و قصه‌گویی در آموزش علوم بر پیشرفت تحصیلی فراگیران پایه دوم ابتدایی مؤثر است.

برای آزمون کردن فرضیه فوق از آزمون تی مستقل بهره گرفته شد و در ضمن قبل از آن نرمال بودن داده‌ها توسط آزمون کلموگروف اسمیرنوف^{۱۲} مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۲: نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف

آزمایش	گواه	
۰/۷۳	۰/۶۹	آماره Z
۰/۲۶	۰/۱۸	سطح معناداری

در جدول شماره ۲ نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف آورده شده است. در این جدول برای ۳۰ نفر از گروه گواه و ۳۰ نفر از گروه آزمایش سطح معناداری به ترتیب ۰/۱۸ و ۰/۲۶ شده و چون سطح معناداری در هر دو گروه بیش از ۰/۰۵ است نرمال بودن داده‌ها مورد تأیید واقع گردید. در جدول شماره ۳ قسمت اول مربوط به آزمون برابری واریانس دو جامعه می‌باشد (فرض صفر واریانس دو جامعه برابر است در مقابل واریانس دو جامعه برابر نیست) و با توجه به اینکه سطح معناداری بیش از ۰/۰۵ شده است فرض برابری واریانس پذیرفته شد. قسمت دوم مربوط به آزمون برابری میانگین‌ها است که با ۵۸ درجه آزادی و مقدار آماره T عدد ۵/۵۴۱ و سطح معناداری در وضعیتی که فرض برابری واریانس‌ها را داشته باشیم ۰/۰۰۰ شده است. چون سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ شده است ($p\text{-value} < 0/05$) بنابراین فرض برابری میانگین‌های دو جامعه در سطح خطای ۵ درصد رد می‌شود.

نتیجه آزمون: اجرای روش آموزشی شعر و قصه در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه دوم ابتدایی مؤثر می‌باشد.

جدول ۳: نتایج آزمون تی مستقل بین دو گروه گواه و آزمایش

	آزمون leven		آزمون تی برای برابری میانگین‌ها					فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
	برابری واریانس‌ها		t	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین انحراف‌ها	حد پایین	حد بالا	
	f	سطح معناداری							
برابری واریانس‌ها فرض شده	۲/۵۶۵	۰/۱۵۹	۵/۵۴۱	۵۸	۰/۰۰۱	۲/۳	۱/۴۶۹	۳/۱۳۱	
برابری واریانس‌ها فرض نشده			۵/۵۴۱	۴۷/۲۵	۰/۰۰۱	۲/۳	۱/۴۶۵	۳/۱۳۶	

¹² Kolmogorov-Smirnov test

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس جدول شماره ۳ در این پژوهش، بین میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی دو گروه در مرحله پس‌آزمون تفاوت معناداری مشاهده می‌شود ($p\text{-value} < 0/05$). به عبارت دیگر یافته‌های پژوهش حاضر نشان دادند اجرای روش آموزشی شعر و قصه بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه دوم ابتدایی تأثیر مثبت و معناداری داشته است. این یافته با نتایج پژوهش جوکار و همکاران (۱۴۰۱)، بهمنی (۱۴۰۱)، باقری نیا (۱۴۰۰)، کارگران بافقی و فرجامی (۱۴۰۰)، دوروباف و مدرسی سریزدی (۱۳۹۹)، کمالی و مزارزائی (۱۳۹۸)، محمدحافظی (۱۳۹۵)، موسوی و مقامی (۱۳۹۱)، پشت‌دار و همکاران (۱۳۸۶)، حجازی (۱۳۸۵)، و دیسکی و بیرد (۱۹۹۶) همخوانی دارد. نتایج این مطالعات تاکید داشته است که، آموزش به روش شعرخوانی و قصه‌گویی بر پیشرفت تحصیلی فراگیران تأثیر دارد.

بنابراین، یافته‌ی تحقیق نشان داد که روش آموزش از طریق شعر و قصه درس گیاهان به صورت معناداری در مقایسه با روش تدریس متداول بر پیشرفت تحصیلی مؤثر است. به نظر می‌رسد دلیل عمده یادگیری بیشتر گروه آزمایش، در مقابل گروه کنترل در این پژوهش، استفاده از شعر و قصه در درس گیاهان علوم است. شعر و قصه علاوه بر جلب توجه فراگیران دارای سادگی بسیار در روش ارائه، افزایش قدرت تخیل، تصویرسازی و خلاقیت در فراگیران، گسترش محدوده فکری و در واقع تسهیل یادگیری است. ویژگی‌های دیگر شعر و قصه که منجر به افزایش یادگیری می‌شوند عبارت‌اند از: ایجاد انگیزه در یادگیرندگان، تقویت مهارت شنیداری، تقویت مهارت کلامی، بهبود بخشیدن به توانایی برقراری ارتباط، استفاده از حواس بیشتر برای یادگیری، ابزاری عالی برای تقویت حافظه، تعاملی بودن و مؤثر بودن در افزایش میزان تمرکز، توجه، قدرت تخیل، خلاقیت، انگیزه، و عملکرد دانش‌آموزان یکی از ویژگی‌های یادگیرندگان سن آن‌هاست، آموزش با کمک شعر و قصه به دلیل سازگاری با میل فطری کودکان و با تحریک عواطف آنان انگیزه دانش‌آموزان به یادگیری را افزایش می‌دهد و کودکان به قصه‌ها و شعرهایی که برایشان خوانده می‌شود، توجه دارند، معنی و مفهوم آن‌ها را درک می‌کنند و آن‌ها را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهند. لذا شعر و قصه نه تنها جذاب و هیجان‌انگیز و مفرح می‌باشد، بلکه در یادگیری عمیق‌تر و معنی‌دارتر نیز تأثیر بسزایی دارد. در واقع اشعار و قصه‌ها هر دو عنصر شکوفایی شخصیت کودک، یعنی عقل و احساس را تحت تأثیر قرار می‌دهند. شعر به سبب آهنگ و نظم ویژه‌اش نه تنها ریشه‌دارتر بلکه ماندگارتر و فراگیرتر است و توجه و دلبستگی کودک را بیشتر جلب می‌کند. علاقه به قصه و قصه‌گویی فطری است و به همین دلیل است که خدا شرح حال اقوام گذشته را برای عبرت و پندآموزی خردمندان، در قالب قصه بیان می‌کند. قصه‌گویی، بیان یک قصه به روش سرگرم‌کننده و مؤثر است که باعث برانگیخته شدن احساسات و عواطف در کودک می‌گردد.

قصه را تلقین شفابخش می‌دانند که کاهش اضطراب کودک را موجب می‌شود به گونه‌ای که از طریق همسان‌سازی با شخصیت‌ها یا موقعیت‌های یک قصه، او را در کشف عواطف خود و دیگران یاری می‌کند. حافظی نژاد (۱۳۹۴) در

مقاله‌ای که در این زمینه نوشته، سه کلید قصه‌گویی برای تدریس بیان کرده. او می‌گوید یکی از کارهایی که تدریس را هم برای معلم و هم برای دانش‌آموزان دلچسب می‌کند قصه‌گویی است.

در تحقیقی که انجام شد مشخص شد که کودکان و نوجوانان قصه را ملکه ذهنشان می‌کنند و از این بایگانی ذهن در جهت شیوه‌های کاربردی زندگی‌شان استفاده می‌کنند چراکه بدون اینکه اجبار به ترس و خستگی سر کلاس معلم را، گذرانده باشند خیلی چیزها را یاد می‌گیرند و در واقع به نوع شناخت لذت‌بخش می‌رسند. یکی از روش‌های مناسب، آموزش قصه‌گویی می‌باشد با توجه به علاقه کودکان به قصه و قصه‌گویی و اهمیت و نقش ارزشمند تربیتی و آموزشی آن می‌توان از آن به‌عنوان شیوه‌ای مناسب برای آموزش به کودکان استفاده نمود. قصه‌ها از دیرباز در انتقال ارزش‌ها و مفاهیم تربیتی به کودکان و نوجوانان مؤثر بوده است. داستان‌ها و اشعاری که کودکان می‌خوانند و می‌شنوند اثری عمیق در فکر و در روحیه‌ی آن‌ها می‌گذارد و ایشان را برای رویارویی با مسائل رشد و معاشرت با دیگران آماده می‌سازد و نیز در درک و فهم مشکلات زندگی، آنان را یاری می‌دهد. ما باید با ایجاد محرک‌های طبیعی مثل قصه‌گویی، شعرخوانی از آغاز دوره‌ی کودکی به بچه‌ها کمک کنیم تا به شناخت محیط پیرامون خود، با توجه به میزان توانایی‌شان از مفاهیم درک علمی، دست یابند و با تمام جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی آشنا شوند. خواندن قصه برای کودکان نه تنها باعث می‌شود دقت آن‌ها افزایش پیدا کند، بلکه نسبت به گوش دادن و فهم مطالب نیز حساس‌تر می‌شوند بسیاری از کودکان عادت دارند که کارها را از روی عادت یاد بگیرند و فهم درستی از آن ندارد شعرخوانی و قصه‌گویی به‌صورت فعالیتی منظم می‌تواند باعث شود که کودکان از آن چیزی که می‌شنود درک درستی داشته باشند و از آن لذت ببرند.

داستان‌ها و اشعاری که کودکان می‌خوانند و می‌شنوند، اثری عمیق در فکر و روحیه‌ی آن‌ها می‌گذارد؛ و ایشان را برای رویارویی با مسائل رشد و معاشرت با دیگران آماده می‌سازد. و نیز در درک و فهم مشکلات زندگی آنان را یاری می‌دهد. شنیدن قصه‌هایی که بلند خوانده می‌شود به کودک درکی از قصه می‌بخشد. بدین ترتیب او الگوهای از زبان را یاد گرفته و درک خود را از پی‌رنگ شخصیت‌پردازی قصه رشد می‌دهد، چیزی که در نگارش او را یاری خواهد کرد. قصه‌گویی و شعرخوانی سبب برقراری ارتباط دوستانه بین بزرگسالان و کودکان می‌شود، زیرا هنری است که مثل تئاتر زنده به اجرا درمی‌آید. شکلی از هنر که آفریدگارش یعنی گویندگان و شنوندگانش باید انسان‌های زنده باشند. قصه نقش بسیار مهمی در تکوین شخصیت کودک دارد. قصه وسیله‌ای است که کودکان را به دور قصه‌گو جمع می‌کند و به‌این ترتیب روابط میان آن‌ها تقویت شده و اطلاعاتشان افزایش می‌یابد، علاوه بر لذت شادی که از شنیدن قصه‌های گوناگون به آن‌ها دست می‌دهد، موجب رشد و تکامل عقلی و ذهنی آنان می‌گردد خواندن داستان برای فرزندتان باعث می‌شود که مهارت‌های کلامی آن‌ها افزایش پیدا کند و هم‌زمان که او کلمات و عبارات جدید یاد می‌گیرد با پیچیدگی‌های زبان نیز آشنایی پیدا می‌کند. قصه‌خوانی هم‌چنین به آن‌ها کمک می‌کند که در صحبت کردن مسلط شوند. خواندن و گوش دادن مرتب باعث می‌شود که آن‌ها به سخنران‌های مسلطی تبدیل شوند گاهی اوقات کودکان در سؤال پرسیدن مردد هستند، حتی اگر ذهن آن‌ها مملو از سؤال و کنجکاوی باشد. قصه‌گویی هنر درست سؤال پرسیدن را به کودکان می‌آموزد.

هم‌چنین به آن‌ها یاد می‌دهد چگونه یک گفتگو را به‌خوبی شروع کنند و اعتماد به نفس آن‌ها را بالا می‌برد. خواندن و گوش فرا دادن به صورت مداوم توان سخنوری آن‌ها را نیز افزایش می‌دهد به کودکان کمک می‌کند که با آرامش بیشتری با مشکلات روبرو شود با خواندن قصه و بازگویی آن‌ها نیروی تکلم کودک رشد می‌کند و گنجینه‌ی لغات و اطلاعات وی غنی تر می‌شود.

بنابراین، به مسئولین آموزش و پرورش در سطح وزارت خانه پیشنهاد می‌شود در دوره‌های ضمن خدمت به صورت کارگاه برای آشنا کردن بیش از پیش معلمان در مورد تدریس این نوع آموزش برگزار نمایند. هم‌چنین، می‌توان از نتایج تحقیق به‌عنوان پایه‌ای برای تدوین راهکارهای مناسب جهت بالا بردن یادگیری دانش‌آموزان استفاده نمود. قابل ذکر است که، این پژوهش همچون هر پژوهش دیگری دارای محدودیت‌ها و نواقصی بوده است، از جمله، این پژوهش بر روی دانش‌آموزان پسر انجام شده است و بنابراین تعمیم آن به جنس مخالف باید با احتیاط انجام شود. هم‌چنین، یافته‌های پژوهش حاضر تنها محدود به دانش‌آموزان ناحیه ۲ شهر یزد بوده و لذا در تعمیم نتایج آن به دانش‌آموزان سایر شهرها بایستی جانب احتیاط را رعایت شود.

منابع

- احمدی، راضیه؛ عباسیان امین، فیروزه. (۱۳۹۸). تاثیر قصه گویی بر پیشرفت سواد خواندن دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی مدارس شیراز در سال تحصیلی ۹۸-۹۷. پژوهشنامه اورمزد. شماره ۴۹: ۱۰۶-۱۲۳.
- آدینه پور، طاهره. (۱۳۸۶). هنر و فن قصه‌گویی. تهران: انتشارات ابجد.
- اسعدی، زیبا؛ رضوی، ویدا؛ تجربه کار، مهشید؛ تجربه کار، مهشید. (۱۴۰۰). تاثیر آموزش خوش بینی به روش قصه گویی بر فرسودگی و تنیدگی تحصیلی در دانش آموزان دختر. مطالعات ناتوانی. دوره ۱۱، شماره ۱ (پیاپی ۱۹): صص ۱-۱۲.
- اسمیت، فیلیپ. جی و هولفیش، گوردون. ا.ج. (۱۳۸۹). تفکر منطقی، ترجمه علی شریعتمداری. تهران: انتشارات سمت.
- باقری نیا، رسول. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر روش قصه گویی بر افزایش پیشرفت تحصیلی در کودکان دبستانی شهر ایوان، چهارمین همایش بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان.
- بهبودی، منیژه؛ جلیل شاهرودی. (۱۳۸۹). ارتباط با کودکان از طریق داستان - ناشران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- بهمنی، زری. (۱۴۰۱). بررسی تاثیر روش تدریس قصه گویی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی، چهارمین همایش ملی پژوهش های حرفه ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد از نگاه معلم، میناب.
- پشدار، علی محمد. (۱۳۸۶). قصه‌گویی خلاق و اهداف آموزشی. تهران: انتشارات اعتماد.
- جوکار، شهلا و فتاحی، ابوالفضل و سیف آبادی، بابک (۱۴۰۱). نقش قصه در یادگیری کودکان و دانش آموزان، بیست و سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در علوم و فناوری، کرمان.
- حافظی نژاد، محمد. (۱۳۹۴). کلید های تدریس. فصل سوم، تهران: نشر تعالی.
- حجازی، بنفشه. (۱۳۸۴). ادبیات کودکان و نوجوانان، تهران، روشنگران و مطالعات زنان، چاپ هشتم، ص ۲۰۰.
- دهستانی اردکانی، نرگس. (۱۳۸۹). نگاهی به نقش آموزشی قصه در برنامه درسی دوره ابتدایی، رشد آموزش ابتدایی شماره ۱۰۹: ۲۹-۳۸.

- دوروباف، مهدیه و مدرسی سرزیدی، آسیه السادات. (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر روش تدریس ریاضی به شیوه قصه بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. فصلنامه کارافن، دوره ۱۷، شماره ۵: ۱-۱۳.
- ر زبان، سمیه؛ باقری، محسن؛ تلخایی، یحیی. (۱۳۹۷). تأثیر داستان گویی از طریق چندرسانه ای آموزشی بر پیشرفت تحصیلی و نگرش به درس علوم در دانش آموزان ابتدایی. فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. سال هشتم. شماره ۳ (پیاپی ۳۱): ۵-۱۹.
- سیف، علی اکبر. (۱۴۰۱). روان شناسی پرورشی نوین؛ روان شناسی یادگیری و آموزش، تهران: نشر دوران.
- قدم پور، عزت اله؛ حیدریانی، لیلا؛ کلانتر، جهانگیر؛ نصیری هانیس، غفار. (۱۳۹۹). تاثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه گویی بر سازگاری تحصیلی، اجتماعی و هیجانی دانش آموزان. تدریس پژوهی. دوره ۸، شماره ۲: ۳۷-۵۴.
- کارگران بافقی، طاهره و فرجامی، علیرضا. (۱۴۰۰). مقایسه اثر بخشی روش قصه گویی و شعر با روش سنتی بر عملکرد تحصیلی درس فارسی دانش آموزان پایه اول ابتدایی شهرستان بافق، همایش ملی پژوهش های نوین در روانشناسی و علوم رفتاری، خمینی شهر.
- کمالی، عبدالرئوف و مزارزائی، محمد. (۱۳۹۸). بررسی تاثیر قصه گویی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبستانی، سومین کنفرانس بین المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روانشناسی، تهران.
- محمدی، محمد هادی. (۱۳۸۱). ادبیات کودکان پس از اسلام. تهران: انتشارات چپرستا.
- موسوی، سیده ماهرخ؛ مقامی حمید رضا. (۱۳۹۱). مقایسه اثربخشی دو شیوه جدید و قدیم ارزشیابی تحصیلی بر نگرش به خلاقیت و پیشرفت درسی دانش آموزان دوره ابتدایی، ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، دوره دوم، شماره ۲: ۱۴۶ - ۱۲۵.
- موسوی، فاطمه؛ هادی پور، اصغر. (۱۳۸۷). سیر ادبیات کودکان و نوجوانان در ایران. انتشارات بهارستان سخن (ادبیات فارسی) ش ۱۱: ۱۱۹-۱۳۷.
- میرز، پت. (۱۳۹۵). آموزش تفکر انتقادی، ترجمه خدایاری ایلی، تهران: انتشارات سمت.
- یار محمدی، حسن. (۱۳۸۶). تاریخچه قصه و قصه گویی نشریه ی کودک شماره ۳۵: ۱-۱۵.
- Agosta, E., Graetz, J. E., Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (2018). Teacherresearcher partnerships to improve social behavior through social stories. *Intervention in School and Clinic*, 39(5), 276-287.
- Erdoğan, Erdi (2021). The Impact of Digital Storytelling on the Academic Achievement and Democratic Attitude of Primary School Students. *March 2021 Educational Policy Analysis and Strategic Research* 16(1):2021. DOI:10.29329/epasr.2020.334.22
- Hejazi, L., Lavasani, M., & Babaei, A. (2011). The Relationship between Perceptions of Classroom Goal structure, Thinking Styles, Approaches to Learning and Academic Achievement in Students. *Research in Curriculum Planning*, 8, 28-38.
- Marcos Gabriel, f. (2012). Erasig Synaspes in Slee: Is It Time to Be SHY?
- Marr, D.; Mika, H.; Miraglia, J.; Roerig, M.; Sinnott, R. (2007). The effect of sensory storie on targeted behaviors in preschool children wite autism. *physical and Occupational Therapy in pediatrics*. 63, 27-79.
- Sahin, N., and Coban, İ. (2020). The effect of digital story applications on students' academic achievement: A meta-analysis study. *African Educational Research Journal*, 8(3): S62-S75.
- Sensosti, F. J. Powell-smith, K.A. (2010). The effects of Social Stories on The Social Behavior of Children with Esperger.s Syndrome *Journal of Positive Behavior Interventions*, 8(1), 57-43.
- Wetts, K. (2008). The Effectiveness of a Social Storgy Intervention in Decreasing.